

Covid-19 och omställning till distansundervisning i svensk skola

Abstrakt

Utbrottet av Corona (covid-19) under vårvintern 2020, och konsekvenserna av det för olika samhällsfunktioner, kom oväntat och hastigt i Sverige. Flyg ställdes in, och inom kort stängde flera länder sina gränser. Italien var det land i Europa som drabbades hårdast först. Människor uppmanades att stanna hemma. Skolor hade stängts runt om i Europa, och de skandinaviska skolorna skulle snart följa. Som en följd av kraven på denna snabba omställning från traditionell till fjärr-och distansundervisning genomfördes en studie kring lärares planeringar, reflektioner och erfarenheter kring omställningen. 153 lärare från förskola till Komvux deltog i undersökningen. Resultaten visar generellt på att lärare och skolpersonal gör denna omställning med ett enormt engagemang, ansträngning och kreativitet, att de på det stora hela får distansundervisning att fungera, och att de väldigt snabbt upptäcker att distansundervisning innebär ett förändrat undervisningslandskap med andra villkor och förutsättningar för lärande och undervisning. Den utförda analysen pekar samtidigt på utmaningar och hinder att ta i beaktande vid implementering av distansundervisning.

Inledning

Den 17:e februari fastställs att Corona smittan spridits till 26 länder utanför Kina (SVT Nyheter, 2020a). En dryg månad senare, den 18:e mars, konstaterar UNESCO att många länder försöker bromsa smittspridningen, bland genom att stänga skolor (UNESCO, 2020). Enligt UNESCO påverkar detta cirka 49 %, eller 861,737,696 av eleverna i förskola, grundskola och gymnasium, i 107 länder, över hela världen (UNESCO, 2020). Aldrig förr har så många skolor stängts till följd av en pandemi. I Sverige fick universitet, vuxenutbildningar och gymnasieskolor snart direktiv att växla om till distansundervisning. Samtidigt växlade vissa svenska grundskolor om till fjärr-och distansundervisning, samtidigt som andra fortsätter verksamheten (SVT Nyheter, 2020b). Även om den svenska skolan digitaliserats under de senaste decennierna, råder en stor okunskap om de tankar, erfarenheter, planeringar och strategier som nu utgör en del av verkligheten på skolorna.

Emedan andra länder tidigare stängt sina skolor till följd av tidigare virusutbrott, saknas sådan erfarenhet i Sverige. Tidigare forskning som gjorts kring skolans omställning i dessa länder, till exempel i och med SARS utbrottet 2003 (Fox, 2003; 2007) visade på att många lärare upplevde svårigheter på skolan; att de inte fått träffa alla elever och förbereda dem och säga hejdå, och att de stod inför gällande faktum och ibland även saknade riktlinjer kring arbetet med digitala teknologier, eller sätt att kontakta eleverna. Lärarna framhöll då fyra

faktorer som särskilt avgörande för en fungerande övergång till distansundervisning: 1) tillgång till digitala teknologier, 2) tillgång till IT-teknisk support på plats, 3), kunskap om undervisningsstrategier för att maximera elevernas deltagande, och 4) att elever/studenter introduceras till distansundervisning innan de lämnar skolan (ibid.). Med tanke på att Sverige nått en relativ hög grad av digitalisering i skolan är det dock inte säkert att resultat som tidigare studier lyft skulle vara aktuella för svenska villkor och svensk skola 2020.

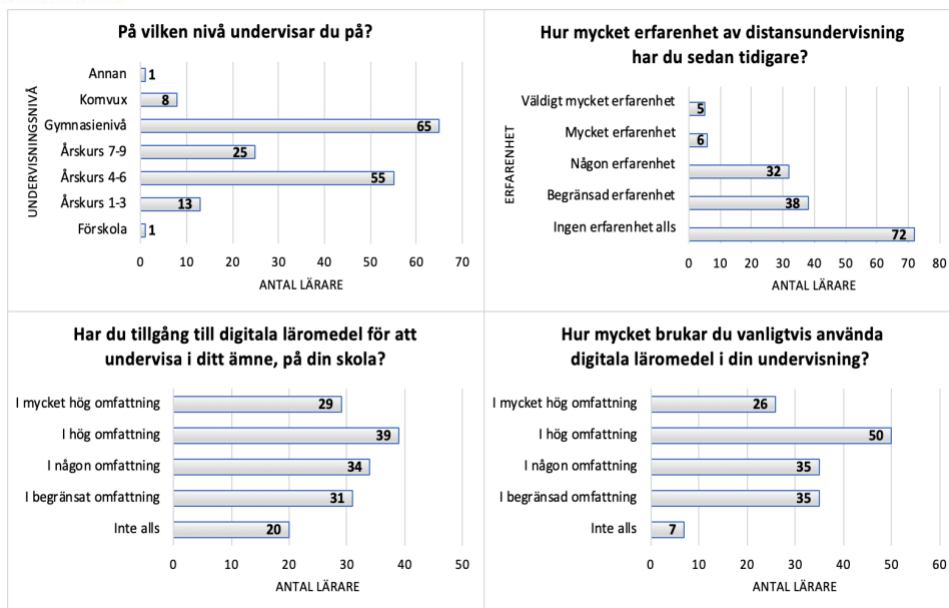
I den här återföringsrapporten redogörs för en övergripande sammanställning av en blyxtstudie som genomfördes mellan den 19–27 mars 2020. Vi har under nästan två veckors tid följt diskussioner som gjorts i lärarforum på internet (IKT-pedagogik och skolutveckling, Distansundervisning i Sverige, Årskurs 4-6 Tips & idéer, IKT-verktyg, iPads i skola och förskola samt Digitala verktyg i engelskundervisningen) och skickat ut en enkät med öppna frågor för att fånga upp hur lärare implementerar eller planerar att implementera distansutbildning under covid-situationen och vilka erfarenheter och upplevelser de har av detta. Lärarna (n=153) som deltog i studien undervisade på alla stadier i det svenska skolsystemet (universitet undantaget), med flest representerade i stadierna från år 4 till gymnasiet. Denna rapportens resultat baseras på tematisk analys av dessa observationer och de 153 respondenternas svar. Återföringsrapporten syftar till att snabbt synliggöra tidiga erfarenheter och lärdomar som lärare fått av att genomföra distansundervisning, inkluderat utmaningar att ta hänsyn till. Mer detaljerade resultat publiceras i vetenskapliga journaler efter att mer ingående analyser genomförts.

I återföringsrapporten tar vi upp:

- Teknik som lärare använder vid omställning till distansundervisning
- Förberedande arbete och kartläggningar av förutsättningar
- Erfarenheter från genomförd distansundervisning
- Utmaningar som lärare stöter på i distansundervisning
- Generella pedagogiska erfarenheter efter genomförd distansundervisning
- Vår diskussion kring fynden
- Tips från lärare, Bilaga 1
- Exempel på lektionsplaneringar för teknikmedierat lärande, Bilaga 2

Resultat

En majoritet av lärarna uppgav att de inte hade någon eller begränsad erfarenhet av distansundervisning. Cirka en tredjedel av lärarna uppgav att de inte har, eller endast i begränsad omfattning har tillgång till digitala läromedel, och inte alls, eller endast i begränsad omfattning använder digitala läromedel (se Fig.1). Samtidigt uppger 45–50 % av lärarna att de hade hög eller mycket hög tillgång till digitala läromedel och att de i hög eller mycket hög omfattning använder dessa. Lärarna berättar att de använder en mängd olika digitala applikationer, som de når via datorer, pekplattor, smarta klockor och telefoner.

Figur 1. Sammanställning av undervisningsnivå, tillgång till digital teknologi och erfarenhet

Val av teknik vid omställning till distansundervisning

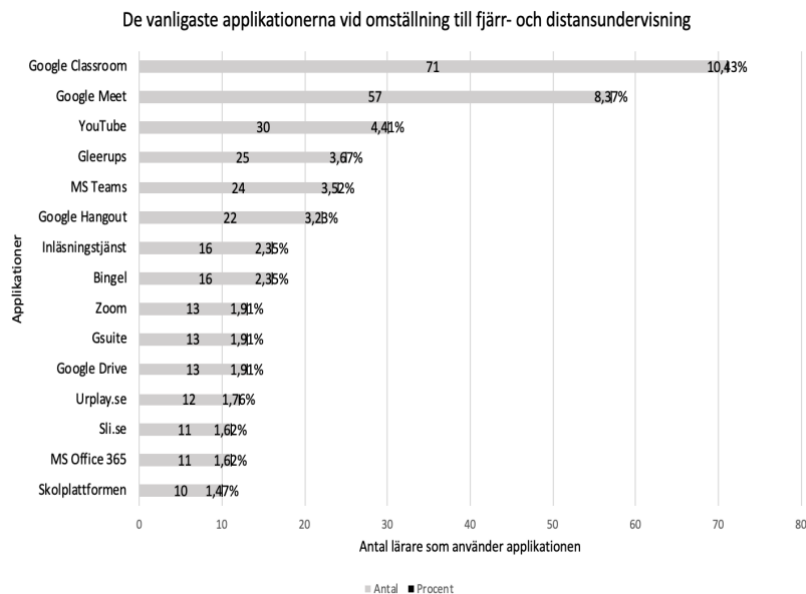

Figur 1. Word cloud med de applikationer lärare använder

I sin verksamhet arbetar lärarna intensivt med att ställa om till distansundervisning. Därför bad vi lärarna berätta om vilka applikationer de använder vid omställningen från traditionell till distansundervisning. Resultatet blev 152 olika applikationer (se Fig 2). Femton applikationer var emellertid dominerande på ett utmärkande sätt (se tabell 1).

Av dessa resultat att döma dominerar Googles produkter (6 av de 15 mest använda verktygen), följt av Microsoft Teams. De lärare som motiverar valet av Google påpekar att Googles verktyg bättre möter deras behov i denna situation, samtidigt som de

också märker av begränsningar med dessa verktyg. I synnerhet betonas att vissa av Googles verktyg inte är skraddarsydda för pedagogisk verksamhet vilket skapar komplikationer ibland. En annan utmaning som lyfts i samband med Googles verktyg är att användning av dessa kan vara olaglig om GDPR avtal inte tecknats.

Figur 2. De femton vanligaste applikationerna vid omställning till fjärr- och distansundervisning

Vid en närmare analys av de mest dominerande verktygen och lärarnas beskrivningar av hur de används kan vi se fokus riktas mot *realtidsvideogenomgångar* (Zoom, Google Meet & Hangout, Microsoft Teams), *förinspelade genomgångar* (Youtube), *övrig kommunikation och samarbete* (Microsoft Teams, Google Classroom), *delning av material och instruktioner* (Google Classroom, Google Drive, Microsoft Teams), samt *digitala läromedel på svenska* (Gleerups, Bingel).

Val av teknik i relation till GDPR

Vi ser, baserat på respondentsvaren och observationer av lärares diskussioner som förs i onlinegrupper att flertalet lärare, skolor och kommuner tar hänsyn till GDPR vid val av plattformar och verktyg. Många lärare uttrycker dock en frustration över kommuners strikta förhållning till GDPR som tvingar fram en användning av verktyg och plattformar som kommunerna har avtal för, men som visar sig inte möta alla de behov och pedagogiska aktiviteter som lärarna själva har identifierat som centrala för distansutbildning i en extraordinär situation som covid-19 skapat. Andra visar frustration över att kommuner som har strikta regler kring GDPR i krisen inte har inrättat avtal med de verktyg och plattformar som lärarna behöver för att hantera situationen.

Samtidigt ser vi också att det finns många som betraktar GDPR som en sekundär faktor i beslutstagandet vid val av verktyg, med motiveringen att undantag bör kunna göras i en krissituation om så behövs. Denna motivering vilar i sin tur på två huvudsakliga anledningar som lärarna ger uttryck för. Den ena anledningen är att många skolor inte har hunnit etablera personuppgiftsbiträdesavtal för verktyg och plattformar som passar distansutbildning; de hade helt enkelt inte använt dessa verktyg och plattformar innan covid-19 som framtvingade

en snabb omställning. Den andra anledningen är att lärarna påpekar att befintliga verktyg och plattformar som kommunen har avtal för och som rekommenderas för distansutbildning inte möter alla behov. Vi ser indikationer på att en stor del av användningen av exempelvis Googles appar idag görs utan hänsyn till GDPR.

Förberedande arbete

Kartläggning av tekniska förutsättningar hemma hos eleven

Implementation av distansutbildning kräver att elever har tekniska förutsättningar som tillgång till datorer eller pekplattor och internetuppkoppling i hemmet. Även om många idag både har internetuppkoppling och tekniska enheter hemma, finns det ändå många som varken har internetuppkoppling eller tillgång till datorer/pekplattor. En del elever måste dela dator/enhet med andra i familjen, andra elever har inte tillräcklig snabb eller stabil internetuppkoppling eller otillräcklig datamängd. Dessa faktorer är förutsättningar för daglig användning av videokonferensverktyg exempelvis. Svaren från lärarna som besvarat enkäten visar att skolor och lärare på olika sätt tar hänsyn till tekniska förutsättningar för distansutbildning, och att en del ännu inte tagit tag i denna fråga.

Kartläggningsinsatser och avsaknaden av dessa

Vad avser aktiva kartläggning av elevers tekniska förutsättningar för distansutbildning så är det närmare en tredjedel av lärarna som lyfter att skolledningen eller huvudmannen tagit ansvar för att undersöka elevernas tillgång till datorer/pekplattor och internetuppkoppling. I vissa fall (ca en tredjedel) har individuella lärare själva gjort sådana kartläggningar för de egna eleverna. Det finns dock en betydande mängd lärare (ca en tredjedel) som besvarat enkäten som påpekar att inga sådana undersökningar gjorts eller diskuterats varken på huvudmannan-, skol- eller lärarnivå. I denna grupp finns det lärare som uttrycker uppfattningen att det är en skolledarfråga och inte ett läraransvar. I de fall kartläggningar gjorts (eller insikt nått på andra sätt) visar lärarnas svar att tillgången till datorer varierar mycket mellan skolor och kommuner. För de skolor och klasser som har gjort 1-1 satsningar är tillgången till datorer i de flesta av fall inte ett problem.

Hanteringen av elever som saknar tillgång till datorer/pekplattor skiljer sig mellan skolor. Vissa skolor erbjuder lånedatorer till de elever som saknar tillgång, andra prioriterar lånedatorer till enstaka årskurser (åk 9 och åk3 gymnasium) och

- Huvudman/skolledning kartlägger
- Individuella lärare kartlägger klasser
- Ingen kartläggning

- 1-1 satsningar säkrar tillgång
- Utlåning av datorer/pekplattor till elever som saknar
- Rädsla för att lånedatorer ska gå sönder (ingen utlåning)
- Prioritering av åk 9 och åk 3 gymnasium
- Elever har inte tillgång, skolan saknar enheter att låna ut
- Hänvisning till skol- och stadsbibliotek
- Analoga uppgifter/undervisning till berörda elever
- Analoga uppgifter/undervisning till samtliga elever i klassen

Stockholms universitet

ytterligare andra har inte uppdaterat sina policy-dokument, vilket innebär att lärare är förhindrade att låna ut de extra datorer som finns. Det fanns också ett par exempel på skolor som inte lånat ut datorer då det funnits en rädsla att de ska gå sönder i hemmiljöer. Ett flertal skolor vars kartläggningar visat att många elever saknar tillgång till datorer/pekplattor har inte tillgång till enheter att låna ut. Hanteringen i dessa fall har varit att dessa elever får komma till skolan, gå till skol- eller stadsbibliotek, individanpassad undervisning med analoga uppgifter *enbart* för elever som saknar tillgång, (i vissa fall har *samtliga* elever i klassen fått analoga uppgifter för att upprätthålla likvärdighet) och dessa material har antingen hämtats i skolan, skickats per post eller kommunicerats över telefon.

Internetuppkoppling

Av respondentsvaren att döma har kartläggning av internetuppkoppling skett i mindre utsträckning än kartläggning av tillgång till datorer/pekplattor. I de fallen kartläggning av internetuppkoppling gjorts har resultaten visat att det på vissa skolor inte finns något problem med tillgången till internetuppkoppling för eleverna, medan lärare på andra skolor dragit slutsatsen att alla elever på skolan inte har tillgång. Hanteringen av de elever som saknar internetuppkoppling har skett på fyra sätt: 1) ingen hantering; 2) skolan lånar ut portabla bredband; 3) hänvisning till skolans lokaler och stadsbibliotek; samt 4) analoga uppgifter till berörda elever. Bland respondentsvaren så finns det ingen lärare som lyfter att utförda kartläggningar också studerat huruvida elever som har tillgång till internet hemma också har tillgång till tillräcklig snabbt internet (för att videokommunikation ska fungera exempelvis) eller abonnemang med tillräckliga datamängder. Däremot finns det lärare som berättar att nyanlända elever inte har dator, internet eller IT-kunskaper, att deras föräldrar inte kan stötta dem, och att skolan har svårt att stötta dem då alla samtal sker med inbokad tolk.

- Ingen hantering av elever som saknar internettillgång
- Skolan lånar ut portabla bredband
- Hänvisning till skolans lokaler och stadsbibliotek
- Analoga uppgifter till berörda elever
- Ingen nämner kartläggning av internethastighet och datamängd

Bortom teknisk förberedelse: pedagogiska strategier för att ställa om till distansundervisning

”Strategi?! Det var 24h sen körde vi ”

Många av lärarna berättar att deras skola inte har någon strategi för omställningen till fjärr- och distansundervisning, vilket är fullt förståeligt sett till den snabba omställningen som covid-19 framtvingar. Även om det finns digitala utvecklingsplaner på högre nivå berör de uttalade strategierna, när de finns, mest vilka program och applikationer som finns tillgängliga. Det är förstås positivt att det finns strategier kring det tekniska, men lärare efterfrågar också strategier som omfattar mer än det rent tekniska. Det som betonas av lärare, och det vi också själva ser behovet av baserat på våra observationer, är strategier och

förhållningssätt kring det *förändrade pedagogiska arbetet* som distansundervisning i covid-19 situationen innebär. En stor majoritet av lärarna märker av och betonar att distansundervisning i denna situation skapar ett nytt undervisningslandskap med ett förändrade villkor och krav, inkluderat förändrade roller för både lärare och elever. Distansundervisning i denna situation innebär att undervisning flyttas från det fysiska klassrummet till digitala rum (som har sina begränsningar), som nås av elever och lärare som befinner sig i skilda fysiska och sociala miljöer som skapar olika förutsättningar för lärande och undervisning. Några exempel kan vara att lärare som är hemma med egna barn kan få sämre förutsättningar att hålla det vanliga schemat; att alla elever inte har tillgång till föräldrastöd eller den teknik som krävs; att elevers mående påverkas negativt utan det sociala umgänge som annars fanns i skolan, eller att bedömning och digital examination försvåras. Hur kan lärare samarbeta för att planera och utföra undervisning kollektivt? Ja, det är exempel på aspekter och frågor som bör ligga till grund för utarbetande av strategier och förhållningssätt.

Erfarenheter från genomförd distansutbildning

Centrala pedagogiska aktiviteter

Analysen av respondentsvaren och våra observationer av lärardiskussioner som förs i onlineforum har resulterat i identifikation centrala pedagogiska aktiviteter som lärare anser behövas och som digitala verktyg bör stödja för att få till en fungerande distansutbildning i den extraordinära situation som covid-19 skapat. I enkäten har vi explicit frågat efter vilka pedagogiska aktiviteter som lärarna *baserat på erfarenhet* av distansutbildning i denna situation anser är viktiga för att få till en fungerande distansutbildning. Fem tematiska områden har identifierats: 1) Kommunikation och Samarbete; 2) Genomgångar; 3) Delning av material och uppladdning av elevuppgifter; samt 4) Examination och bedömning. Vi går här igenom dessa i mer detalj:

Kommunikation och samarbete

Lärarna lägger stor vikt vid kommunikation- och samarbetsstöd. I detta betonas möjligheter att synkront kommunicera med elever, och att elever kan kommunicera sinsemellan, genom video och ljud, i helklass, i mindre elevgrupper och individuellt med läraren. För detta syfte använder lärarna idag främst verktyg som Zoom, Google Hangout och Microsoft Teams.

- Video- och ljudkommunikation
- Chat
- Diskussionsforum
- Utskick till föräldrar
- Samarbetsytor för elever
- Samarbetsytor för lärare
- Närvarokontroll

Flertalet lärare lägger också vikt vid att verktyg har stöd för chatt som möjliggör både asynkron och synkron kommunikation vilket ger lärare en möjlighet att svara när den kan och möjligheten till elever att kommunicera mer privat med lärare. Vissa lärare påpekar att textchatt också kan vara användbart när videokonferensverktygen inte fungerar som de ska

på grund av belastning eller när elever inte har tillräcklig snabb internetuppkoppling för detta. Många av videokommunikationsverktygen som lärarna använder idag innehåller sådana chattfunktioner men det påpekas att dessa chattfunktioner enbart kan användas för synkron kommunikation. Chattfunktioner för asynkron kommunikation efterfrågas därför som komplement. Även vikten av diskussionsforum har betonats av flertalet lärare, samt verktyg för utskick till föräldrar. Vad avser samarbetsstöd anser majoriteten av lärarna att samarbetsytor är viktiga för eleverna, dels för att det underlättar för läraren att eleverna arbetar och hjälper varandra men också för att vikten av elevernas sociala umgänge betonas. Lärarna betonar dessutom att det vore nyttigt med stöd för samarbete med andra lärare för delning av lektionsmaterial samt gemensam planering och reflektion. Många lärare efterfrågar stöd för närvarokontroll, vilket saknas i de befintliga verktygen, i synnerhet lärplattformarna och videokommunikationsverktygen.

Videogenomgångar och instruktioner

En majoritet av lärarna som påbörjat distansutbildning, eller planerar att sätta igång, lägger stor vikt vid att kunna genomföra genomgångar med elever. Många av dessa lärare har redan påbörjat detta genom att använda sig av tillgängliga videokommunikationsverktyg. Dessa används för att hålla realtidsgenomgångar med elever. Många av lärarna betonar emellertid att det är minst lika viktigt att de kan förinspela lektioner som eleverna senare får tillgång till. Ur ett elevperspektiv bistår förinspelat material elever som missat lektioner, eller som behöver repetera. Men för läraren medger detta att lärare kan återanvända sitt material eller genomföra multipla genomgångar, vilket är flexibel anpassning till covid-19 situationen (i synnerhet när lärarna är hemma med egna barn). Dessutom upplever många lärare att realtidsgenomgångarna ibland är kantade med utmaningar som exempelvis att eleverna i verktygen kan stänga av mikrofoner eller kan kasta ut deltagare. Lärarna påpekar också att inspelningen möjliggör att eleverna blir mer flexibla i när de tittar igenom genomgången och de då också kan göra det i en egen takt. I detta sammanhang lyfts också vikten av att kunna dela övriga pedagogiska videoresurser som finns tillgängliga på nätet som nyttiga komplement som också sparar lärarens tid för att genomföra och spela in föreläsningar. Dessutom betonar vissa lärare att videoinspelning av instruktioner kan vara behjälplig för de elever som har lässvårigheter eller i de fall då instruktioner behöver förmedlas muntligt av andra skäl. Förinspelat material har dock nackdelen att interaktionen mellan lärare och elev begränsas och att eleven inte kan ställa frågor.

- Videogenomgång (realtid)
- Videogenomgång (inspelad)
- Videoinstruktioner

Delning av material och uppladdning av elevuppgifter

För att kunna bedriva distansutbildning betonar också de flesta lärare behovet av att kunna dela lärresurser och information med eleverna. Det kan handla om saker som övningsmaterial eller information som behövs för att utföra uppgifter. Lärarna betonar också

- Dela lärresurser och information
- Uppladdning av elevarbeten

behovet av att elever ska kunna ladda upp uppgifter för inför formativ och summativ återkoppling.

Examination och bedömning

Det fjärde och sista temat för centrala pedagogiska aktiviteter i distansutbildning är examination och bedömning. Lärarna som påbörjat distansutbildning genomför detta idag främst genom inlämningsuppgifter och muntliga examinationer vilket många anses fungera tillfredställande. Dock är det många lärare som efterfrågar verktyg för säker digital examination, samt för diagnoser som kan ligga till grund för formativ bedömning. Många betonar att befintliga verktyg och plattformar antingen saknar sådan funktionalitet eller inte helt möter de faktiska behoven.

- Säker digital examination
- Diagnoser och formativ bedömning

Förhållningssätt till schema och uppgifter

Flera lärare berättar att de i första hand försöker följa schemat, så eleverna känner igen sig och strukturen. Andra lärare uttrycker att anpassningar av schemat görs, med gemensam uppstart, någon genomgång, självstudier och gemensam uppföljning.

Figur 3. Översikt av distribution av arbetsuppgifter

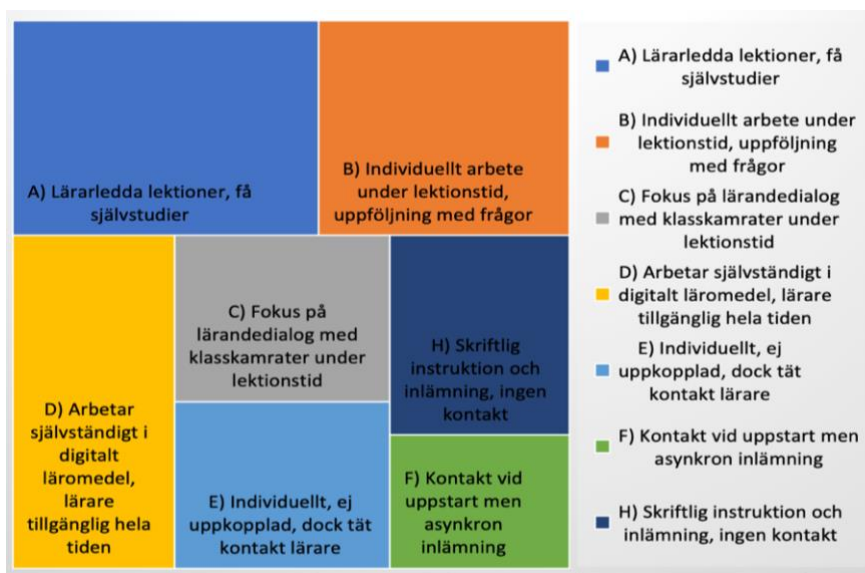
Många lärare har gjort en nästintill total övergång till teknik-medierad undervisning, där innehållet kommunicerats med stöd av lärplattform, e-post, utdelat terminsplanering, notering på lektions-positioner, ofta i kombination med videomöte, chat, eller e-post. Det finns dock en stor del lärare som fortfarande förlitar sig på det fysiska materialet som elever antingen måste hämta på skolan, eller som skolan postar.

En del lärare har inte antingen distansundervisning eller undervisning i klassrum. De har hybrid-undervisning med hemmavarande elever och elever på plats. Dessa lärare behöver planera för två slags lektioner som inte automatiskt översatts bra till det ena eller andra sättet att genomföra lektioner. Hybrid-undervisning ställer med andra ord andra och högre krav på lärarna än genomförande av renodlad distansundervisning eller undervisning i klassrum.

Lärare som genomför hybridundervisning berättar också att det är svårt att interagera med elever fysiskt och via digitala verktyg, att de inte är vana och ibland glömmer bort att koppla upp sig mot de hemmasittande eleverna, eftersom detta fortfarande är nytt. Det framkommer att dessa lärare behöver mer tid och mer stöd i sin nuvarande roll.

Lärares förhållningssätt till självstudier

Det var mycket stora skillnader i hur lärare såg på självstudier. Två huvudsakliga kategorier identifierades: 1) tid och 2) interaktion. Med 1) tid, avses den tid då lärarna avser att självstudier sker. Här menade en del lärare att självstudier är de instruktioner eleverna tidigare har fått och att de förväntas sköta detta, andra pekade på att självstudier skulle utföras med stöd av vårdnadshavare. Den vanligaste synen var att självstudier är den teoretiska delen av inläringen som utförs under ordinarie lektionstid. Med 2) interaktion fokuseras den stora spridning som reflekterar lärares förhållningssätt till undervisningen. Fast spridning är stor, visar översikten att de allra flesta lärare planerar för elev-kontakt, med antingen helt lärarledda lektioner (A), planerade interaktioner mellan elever (C), tillgängliga lärare (B, D), och korta instruktioner och frekvent återkoppling (B, E).

Figur 4. Visualisering av interaktion och planerade självstudier

En tydlig komplexitet framträder vad gäller de sociala interaktionerna mellan lärare och elever, och elever och elever, och de ökande kraven på självständighet som löper parallellt med att lärares tillgänglighet minskar.

Utmaningar som lärare stöter på i distansundervisning

Vi frågade också om utmaningar som lärare stött på när distansundervisning faktiskt implementerats. Analysen av lärarsvaren resulterade i identifikation av tre kategorier av utmaningar: 1) teknik; 2) undervisning (lärarperspektiv); samt 3) lärande (elevperspektiv).

Tekniska utmaningar

- Elever som är osäkra och ovana med teknik och digitala verktyg
- Tekniska problem med inloggning och brist på teknisk support
- Internetuppkoppling finns eller fungerar inte alltid som den ska
- Avsaknad av netikett, elever kastar ut deltagare från videochatt, pratar samtidigt osv
- Svårt att hjälpa till med introduktion till inloggning och start i verktygen från distans
- Elever glömmer lösenord
- Videochatt laggar

Undervisningsutmaningar

- Svårt med närvarokontroll
- Går inte att utföra rättssäker bedömning och examination
- Svårt att ha insikt i elevernas processer och hjälpa till när man inte ser allt
- Svårt att vara tillräckligt tillgänglig för elever som har mer behov av stöd

Lärandeutmaningar

- Svårt med studiedisciplin och motivation
- Distraction i hemmet
- Svårare för de som inte är självständiga att få tillräcklig hjälp, läraren går inte förbi som förut
- Svårt att få snabb och direkt feedback, pga. begränsat lärarstöd
- Enformig undervisning, stillasittande framför skärm
- Elever som mår dåligt hemma och saknar skolan
- Passa tider är svårare
- Elever som inte har föräldrar som stöttar
- Inte alla klara ansvaret att hålla koll på schema, uppgifter, kommunikation, etc.
- Elever som deltar i lektioner från icke-anpassade miljöer (t.ex. ute på stan med vänner under videogenomgång)
- De med läs och skrivsvårigheter kämpar när instruktioner och material finns i

Generella pedagogiska erfarenheter efter genomförd distansundervisning

Lärarnas svar reflekterar ett socialt och pedagogiskt rum i förändring och processen: att upptäcka den förändrade lärarrollen; att upptäcka att sociala interaktioner och lärande inte är de samma i ett traditionellt klassrum och i distansundervisning. Lärarna observerar också att eleverna uppvisar förändrade sociala interaktioner. Slutligen handlade en mindre del av reflektionerna om tekniken. Över en natt, eller ett par dagar blev traditionell undervisning: fjärr- och distansundervisning. Lärarna uttryckte att detta var en oerhörd omställning, med ”hysteriskt många bollar i luften” och ett jobb som aldrig tog slut. Trots det är den övervägande delen lärare positiva, och säger att tekniken har begränsningar, att det finns vissa barnsjukdomar, men att det överlag har gått bra eller förvånansvärt bra. I och med omställningen till fjärr- och distansundervisning kastades lärarna in i det ändrade ett förändrat undervisningslandskap där allt ställts på kant. Lärare upplever ur vissa perspektiv en bättre elev-kontakt, och tycker att det är fint att se eleven i sin hemmamiljö; vissa noterar en högre närvaro än under traditionella lektioner, speciellt för hemmasittare och för elever med exempelvis autism; att vissa annars tysta elever vågar prata. Flera lärare pekar på det positiva att studera hemma: att avsaknaden av distraktioner i klassrummet gjort att många elever kan koncentrera sig bättre. Lärarna är positivt överraskade av de flesta elevers engagemang och teknikkunnande. Samtidigt finns det lärare som är försiktiga och mer avvaktande, och menar att detta kan vara nyhetens behag; att distansundervisning - när det inte är roligt längre, kan medföra att elever hoppar av och att andra negativa konsekvenser kan visa sig senare.

- IT-didaktik är inte detsamma som traditionell pedagogik.
- Hybrid-undervisning kräver dubbel planerings-tid

Det förändrade sociala rummet har negativa sidor, till exempel riskerar vissa elever att glida iväg ännu mer. Lärarna berättar att många elever har svårt att förstå skriftliga instruktioner, och säger att det är svårt att fånga upp elever som inte mår bra. På somliga skolor har elevhälsoteamet (EHT) frigjorts för att stötta lärare, och direkt ringa upp elever som inte loggat in, med goda resultat. Men en ny slags lathet har blivit synlig, där elever som fungerat väl i ordinarie undervisning, nu helt enkelt struntar i att delta. Att vara uppkopplad mot alla, gör också att den sociala interaktionen eleverna är vana vid (småprat i klassrummet), inte fungerar. I takt med att lärare och eleverna upptäcker det förändrade undervisningslandskapet, uttrycker vissa lärare tankar kring hur deras egen roll måste justeras för att möta eleverna där de är. Läraren kan inte erbjuda samma hjälp och stöd som i ett traditionellt klassrum, och det blir mer påtagligt eftersom vissa elever har svårt att arbeta självständigt, eller har svårt att be om hjälp. Detta är en av de utmaningar som lärare behöver överkomma, och en del av svårigheterna kan bli större om traditionell undervisning översätts direkt till distansundervisning och denna inte fungerar. Lärare efterfrågar stöd och återkoppling, men

- Sociala interaktioner får extra betydelse under isolering
- Förändrade roller kan vara svåra att förutse

uttrycker att de inte får det och därmed inte vet om de lyckats bra, eller vad de kunde gjort bättre. I upptäckandet av den förändrade lärarrollen och den teknikmedierade didaktiken, avtäckar lärarna tillsammans en begynnande förståelse av skillnaden att undervisa på distans. Det finns fördelar, som att det är lättare att vara demokratisk, då man bara väljer ett namn i en lista, och man kan få tyst på alla elever genom en knapptryckning. Lärarna säger de kan se vad varje elev arbetar med, på ett sätt som de inte gjorde förut, även om översikten i klassrummet försvunnit för dem som jobbat med tryckta böcker. Men det finns också utmaningar, att genomgångar ställer andra krav, att det blir svårare att anpassa undervisningen till de olika elevernas behov, att gruppindelning och paus är viktigt. Slutligen lyfte några lärare fram att skolans IT policy inte hängit med i utvecklingen: att man att skolan inte kunde låna ut datorer till elever med behov, att man inte hade en samsyn med andra skolor om vilka applikationer som begränsas av GDPR och inte, och att lärarna saknas basutrustning som till exempel en webbkamera eller en plattform för kommunikation.

- Lärarna behöver uppdaterade IT policys, avtal och rutiner som matchar de behov de har för sin praktik

Diskussion

I den här återföringsrapporten har lärare från förskola till Komvux deltagit. Efter att ha analyserat hela materialet blir det tydligt att väldigt många lärare och skolor har fått distansundervisning att fungera och det genom en unikt snabb omställning. Vi ser också med all tydlighet att lärare och skolpersonal uppvisar ett enormt engagemang och intensiva, stora och kollegiala ansträngningar i en extremt kreativ och lösningsorienterad anda! Vi hoppas att denna återföringsrapport dels kan ses som en bekräftelse av ert stora bidrag till Sverige i krisen, och dels kan uppmuntra oroliga lärare som är på gång att gå över till distansundervisning att med optimistisk anda och med mod ta sig an uppgiften. Ni kommer klara detta! Vi hoppas att de tidigare erfarenheterna och tipsen från lärarna som tog stafettpippen, som vi här försökt sammanställa, också kan vara till ert stöd.

Samtidigt vill vi gärna med denna återföringsrapport peka på de upplevda utmaningar och fallgropar som andra stött på, som kan beaktas ifall distansundervisning blir en realitet för fler skolor. Utmaningar som har att göra med bristande kartläggning av förutsättningar, om skolor som inte satsat på digitalisering, där lärarna inte upplever att de har förmågan, eller inte får stöd eller tid att planera. Det handlar om att omställningen är så omfattande att en mycket erfaren lärare kan uppleva sig vara novis. Det handlar om IT-beslut som är otydliga, föråldrade eller inte avstämda med verkligheten. Till exempel, kan det handla om att skolan inte utarbetat sätt att låna ut datorer till elever som inte har någon, om att skolan bestämt sig för att vissa applikationer, som används i andra skolor för att de bättre möter behoven som distansundervisning skapar, bryter mot GDPR i just deras skola. Det handlar också om den stora sprickan mellan de som kan och de som inte kan: det vill säga den mängd lärare som till vardags är vana med att arbeta med digitala hjälpmedel, och andra som lärare inte gör det. För lärare som är vana vid digitala undervisningsformer upplevs omställningen möjligen inte så stor. Men lärare som inte undervisar på detta sätt blir nu varse att det som krävs i

distansundervisning skiljer sig markant från hur de jobbar traditionellt. Det har alltså med utgångsläget; den egna praktiken, att göra. Ca 50% av lärarna i den här studien, hade begränsade erfarenheter av teknik-medierat lärande. Utmaningarna handlar inte minst om eleverna, att det finns en risk att vissa mår väldigt dåligt i denna situation utan tryggheten och det sociala umgänget från skolan; att alla inte har de tekniska förutsättningarna hemma för att delta i distansundervisningen; att alla inte har de sociala och fysiska förutsättningarna i hemmiljön som behövs; att elever som tidigare var i behov av mer stöd, kan behöva desto mer nu. Det är viktigt att tänka på är att Corona-omställningen inte handlar om en vanlig omställning från traditionell till fjärr-och distansundervisning. Det är dels en fråga om fjärr-och distansundervisning med elever som är isolerade i karantän. De elever som lärare undervisar kan ha släkt och vänner som blivit smittade, sjuka, arbetslösa eller på annat drabbats av Corona-utbrottet. Ett utbrott där vi i skrivande stund inte nått den mest allvarliga fasen, och där en den allvarliga fasen i andra länder inneburit ett stort antal döda varje dag, undantagstillstånd, militär på gatorna, och överhängande risk av ekonomisk kris. Det är ett samhällstrauma. Därutöver är eleverna avskärmade från fysiska träffar med sina aktiviteter och vänner, en isolering som kan leda till depression.

Om vi återkopplar till de kritiska faktorer som lärare pekat på vid övergång till distansundervisning i tidigare virus-utbrott som: 1) tillgång till *relevanta* digitala teknologier, 2) tillgång till IT-teknisk support på plats (för lärarna), 3), kunskap om undervisningsstrategier för att maximera elevernas deltagande, och 4) att elever/studenterna introduceras till distansundervisning innan de lämnar skolan, så är vår slutsats att dessa är relevanta även för de svenska lärarna. Utöver detta tillkommer behovet av utarbetade och uppdaterade riktlinjer och policys på skolan samt ett fungerande samarbete med skolans EHT. Inte minst anser vi att det – i synnerhet i denna situation - är av stor vikt att utgångspunkt sker utifrån de *pedagogiska behoven som situationen skapar* när beslut tas för val av teknik och verktyg.

Lärare har en betydelsefull funktion för alla elever, som blir särskilt viktig i stunder kris, och kanske mer för elever som redan upplevt en. Även om det är lätt att drabbas av oro i stunden, kan det vara bra att backa tillbaka och reflektera över om detta är viktigt *just nu*? Inkludera den aktuella statusen i den pågående krisen och låt den avspegla dina prioriteringar. Det är viktigt att påminna sig att omtänksamhet, medmänsklighet, humor och ett tryggt ledarskap kan vara ett stöd och en struktur som eleverna kan luta sig på i vardagen och att det kan vara viktigare än bedömning och perfekt genomförda lektioner. För eleven kan möjligheten att få delta i lektioner tillsammans med klassen och få fokusera på att lära sig, vara en välkommen paus från den monotona isoleringen och omvärldsproblemen.

När ni lyfter blicken för att se det större perspektivet, så hoppas vi också att ni landar i att konstatera att vi inte kan göra allt optimalt i krisen; att good enough är alldeles tillräckligt som ambition!

Bibliografi

- Fox, R. (2003). SARS epidemic: Teachers' experiences using ICTs. *Education, July*, 319–327.
- Fox, R. (2007). ICT Use During SARS: Teachers' Experiences. *Issues for the Journal of Interactive Learning Research*, 18(4). <https://www.learntechlib.org/p/19813/>
- SVT Nyheter. (2020a). *Coronaviruset har spridits till 26 länder – utöver Kina*. Nyhetsartikel, Publicerad februari, 17. <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/coronaviruset-har-spridits-till-26-lander>
- SVT Nyheter. (2020b). *Trots rekommendationerna: Flera Stockholmsskolor håller stängt*. Nyhetsartikel, Publicerad Mars, 6,.
- The Swedish Department of Education. (2020). *More pupils to be offered distance education*. Pressmeddelande.
- UNESCO. (2020). *COVID-19 Educational Disruption and Response*. <https://en.unesco.org/themes/education-emergencies/coronavirus-school-closures>
- Nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet, Regeringen 1 (2017). www.regeringen.se

Bilaga 1. Tips från lärare som påbörjat distansutbildning

De lärare som besvarade enkäten som hade påbörjat distansundervisning fick möjlighet att bistå med tips och rekommendationer till övriga som kan tänkas gå över till distansundervisning. Här nedan samlar vi dessa i strukturerat i fyra kategorier: 1) förhållning till undervisning och lärarrollen; 2) förhållning till elever; 3) Undervisningsstrategier; samt 4) Användning av digitala verktyg.

Förhållning till undervisning och lärarrollen

- Good enough, lägre krav på undervisning
- Du kommer göra fel i början. Eleverna har förståelse.
- Krångla inte till det
- Hjälp varandra
- Work smarter, not harder
- Sätt igång innan skolor stängts, förberedelse
- Tänk pedagogik först, sen teknik
- Våga testa nya arbetssätt
- Flexibilitet, släppa prestigen.
- Våga misslyckas och försöka på nytt.
- Tänka om i planeringsstadiet och att fokusera på kärnan i det som undervisningen ska beröra

Förhållning till elever

- Glöm inte elevernas mående
- Extra kontakt med elever som även innan var i behov av stöd
- Kartlägg om alla har datorer och internetuppkoppling
- Utgå inte från att alla har föräldrastöd

Undervisningsstrategier

- Extra tydlighet i information och instruktioner
- Tillgänglig för elever under dagen
- Anpassa kunskapskrav efter distansutbildning
- Utgå från arbetssätt som innan fungerade bra och som eleverna känner igen
- Fortsätt ha struktur, rutin, deadlines men anpassa schemat
- Gemensam kommunikationskanal för elever och lärare
- Uppsamling kommunikation i början av dagen, regelbundna möten, gemensam avslutning - kontinuitet
- Ej för omfattande uppgifter, rimlig arbetsbörda för elever, de har inte samma förutsättningar hemma
- Återanvänd material från tidigare
- Enkla uppgifter som inte kräver mycket vuxenstöd

Användning av digitala verktyg

- Förbered eleverna på verktyg
- Välj en miljö som eleverna känner sig trygga/säkra i
- Hitta bra material som kan stödja (uppfinn inte allt själv)
- Våga testa nya verktyg, men utgå ifrån behoven

Bilaga 2.

Exempel-planeringar vid omställning till fjärr-och distansundervisning	
Bild:	<p>Fokus på digital bild (foto, film, digital målning och redigering, collage, montage), bildanalys, bildbegrepp, skapande av saker i hemmet (legoskulptur, toarullsskulptur, stop-motion med tandpetare och liknande), land-art. Digital genomgång - eget arbete - utvärdering i loggbok/alt kort exit ticket.</p> <p>I bild är det lätt att koppla till hur de upplever en karantän, dokumentera med foto och skiss. Gör en portfolio.</p>
Biologi:	<p>Jag planerar att genomföra biologi-undervisningen med annat läromedel än vanligt (använder annars från NOK och får övergå till Gleerups).</p> <p>Eleverna kommer få arbeta mycket mer självständigt och få färre genomgångar. Min tanke är att eleverna får läsa texter, se filmer och göra quiz i Classroom så jag checkar av att de förstår. Sen får vi se hur jag går vidare efter det. Eleverna kommer troligtvis få arbeta mycket mer enskilt i Classroom så jag checkar av att de förstår. Sen får vi se hur jag går vidare efter det. Eleverna kommer troligtvis få arbeta mycket mer enskilt och svara på ex instuderingsfrågor mycket mer. Färre muntliga kunskaper kommer synas.</p>
Engelska:	<p>De ska spela in de tal som skulle hållits och efter det ska de läsa noveller, någon novell finns inläst på YouTube som de kan lyssna på. Jag har spelat in en genomgång om den dramaturgiska kurvan, som de ska lyssna på först. Efter att de har läst texterna ska de skriftligt svara på frågor</p> <p>I engelska kommer eleverna få läsa roman en del av lektionen, resten av lektionerna kommer de att diskutera i grupper, arbeta med språkövningar i OneNote. Vi träffas i början av varje lektion via Meet. Eleverna får instruktioner. Vi läser vad som står i uppgiften på Google Classroom. Tid för frågor. Ska jag ha högläsning stannar vi kvar i Meet. Ska eleverna se film el lösa andra uppgifter avslutar vi mötet och de gör sin uppgift i t.ex. ett dokument el Google formulär el på Gleerups. Sedan kan de under lektionen alltid skapa ett Meet med mig el chatta i Hangout. Uppgifter vi ska göra: spela in en instruktionsfilm, träna hörförståelse, läsförståelse, lästräning, uttalsträning, olika skrivuppgifter.</p>
Fysik	<p>Jag håller genomgångar/föreläsningar som vanligt i fysik/matte genom att med min iPad skriva i Good Notes och sända det live till eleverna. De har möjlighet att ställa frågor. Det blir som en vanlig lektion fast på distans. Det är fler gemensamma övningsuppgifter än vanligt. Labbar på t ex kärnfysik filmas så att eleverna kan jobba med mätvärdena hemma</p>
Kemi:	<p>Filma Demos och låta eleverna göra genomföra "vardagslabbar" hemma i köket som eleverna kan fota /filma och lägga upp</p>
Ledarskap/org anisation	<p>Låta eleverna göra en gemensam wiki över hur företag, organisationer och arbetstagare påverkas av coronaviruset. Vad gäller vid varsel, permitteringar, stöd för företag et cetera. Har låtit eleverna bestämma en dokusåpa och ett visst avsnitt som de ska se och sen ska vi diskutera konflikter utifrån det.</p>

Matematik	<p>Jag skapar planeringar med tydliga videoinspelade genomgångar som jag skickar ut till eleverna via showbie. Där blandar jag in olika digitala verktyg som eleverna behöver arbeta med. I matteappen finns en inbyggd hjälplista som eleverna trycker på om de behöver hjälp. Då listas de hos mig i ordning vilka jag sedan ringer videosamtal till och delar min whiteboard via appen Zoom.</p> <p>I matte får jag lägga upp flera olika läromedel i Gleerups och göra mer ”egna anpassade planeringar” till eleverna. Genomgång i matematik med onenote som delad skärm. De arbetar sedan i Nokflex</p> <p>I matematik för åk5 kommer jag bara skicka hem instruktioner för vilka sidor i matematik boken de ska göra varje vecka. Möjligt att jag kommer skriva en skriftlig genomgång som de kan läsa innan de tar sig an uppslaget så det får lite förberedelse. Annars så finns det en kort genomgång för varje del.</p> <p>De som vill arbeta i boken med de sidor jag anger och de som inte har boken arbetar digitalt på samma sidor. Jag lägger in uppdrag som passar i Matteportal, elevspel, bingel och skolplus. Några får hem extra häften. Alla elever får morgonuppgifter i Classroom ett par uppdrag som passar i Matteportal, elevspel, bingel och skolplus. Några får hem extra häften. Alla elever får morgonuppgifter i Classroom ett par ggr i veckan som handlar om området vi jobbar med.</p>
Musik	Jag inleder med en teoretisk del där eleverna tilldelas digitalt underlag. Jag möter upp dem på Zoom i början och i slutet av lektionen för att
NO	<p>Vi arbetar med ett digitalt läromedel. Eleverna skickar in sitt arbete till Showbie. Jag utvärderar och ger feedback direkt i appen.</p> <p>Växla med arbete i lärobok och digitala läromedel. Ta tillfället i akt och låta eleverna fördjupa sig i ämnen som kräver lite mer inläsningstid i lugn och ro. Enkla hem labbar. Använda filmer för att variera och inte få för mycket inlämnade arbetsuppgifter under samma tid.</p>
SO	<p>Tänker använda ett material från UR-skola som har kopplingar till so. De ska lyssna/titta och sedan göra uppgifter kopplade till det.</p> <p>De har ne.se som läromedel där de digitalt läser, ser på film och gör quiz. De gör även olika quizlet jag tillverkar. De ser på filmer från sli.se och får skrivuppgifter de publicerar på Teams.</p>
Svenska	<p>Eleverna har en skönlitterär bok de läser och arbetar med genom frågor, de har fått ett uppkopierat läsförståelse-häfte, de har ett skrivprojekt, Huset, där de skriver ett kapitel/vecka som de publicerar på Teams där jag rättar/feedbackar. De har också en lärobok Zick Zack där de arbetar med att skriva olika textgenrer som de publicerar på Teams, samt ett handstilshäfte för att träna handstil.</p> <p>Under de närmaste veckorna i svenska jobbar vi mycket i OneNote med uppgifter som är kopplat till vetenskapligt skrivande, sen blir det uppsatsskrivning i exam.net.</p> <p>Alla elever får morgonuppgifter i Classroom ett par ggr i veckan som handlar om området vi jobbar med. Alla får även skrivuppgifter som t.ex. att skriva en berättelse eller att läsa en text jag lägger in och svara på frågor till den.</p>
Teknik:	Arbetar 3d CAD online och skriver samtidigt processdagbok som jag kan kommentera i. Allt finns i Google Classroom. Kopplar också till digitalt läromedel för att få in teoretiska delar i bildämnet.

Stockholms
universitet